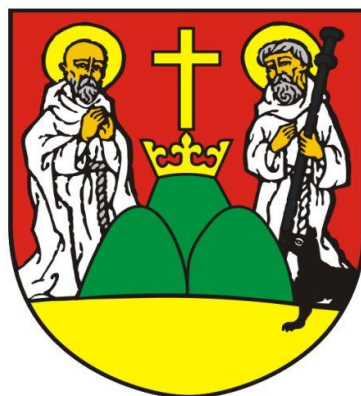

Załącznik
do Uchwały Nr
Rady Miejskiej w Suwałkach
z dnia

**MIEJSKI PROGRAM WSPIERANIA
RODZINY
I ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ
W MIEŚCIE SUWAŁKI
NA LATA 2019-2021**

Suwałki 2019

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie.....3

Rozdział I. Charakterystyka rodzin na terenie Miasta Suwałk.

- 1.1. Dane demograficzne.....4
- 1.2. Charakterystyka rodzin objętych pomocą społeczną i systemem wsparcia rodziny..... 5
- 1.3. Przyczyny i formy udzielania pomocy rodzinom w mieście Suwałki... 5
- 1.4. Przyczyny pozbawiania rodziców opieki nad dziećmi.9

Rozdział II. Piecza zastępcza na terenie Miasta Suwałki

- 2.1. Rodzinna piecza zastępcza 11
- 2.2. Instytucjonalna piecza zastępcza.....13
- 2.3. Usamodzielnianie wychowanków zastępczych form opieki rodzinnej i placówek resocjalizacyjnych 13
- 2.4. Wydatki na funkcjonowanie pieczy zastępczej.....14
- 2.5. System wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej w mieście Suwałki w latach 2016-2018 15

Rozdział III. Realizacja programu.

- 3.1. Cel główny.....16
- 3.2. Grupa docelowa 16
- 3.3. Kierunki i zadania realizacyjne..... 16
- 3.4. Zakładane rezultaty.....20
- 3.5. Źródła finansowania..... 20
- 3.6. Partnerzy w realizacji programu20
- 3.7. Monitoring i ewaluacja..... 20
- 3.8. Podstawy prawne programu..... 20

Wprowadzenie.

Podstawą opracowania „Miejskiego Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej w Mieście Suwałki na lata 2019 – 2021” są założenia ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Zgodnie z art. 176 pkt 1 oraz art. 180 pkt 1 ww. ustawy do zadań własnych gminy/powiatu należy opracowywanie i realizacja trzyletnich programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej.

Zadania gminy/powiatu i organizatora pieczy zastępczej od 1 stycznia 2012 r. realizuje Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Suwałkach.

Ustawa wyraźnie rozdziela kompetencje gminy i powiatu, w ten sposób, że do zadań własnych gminy przypisuje się pracę z rodziną biologiczną przeżywającą trudności opiekuńczo-wychowawcze oraz dziećmi umieszczonymi w pieczy zastępczej, natomiast do zadań powiatu organizację pieczy zastępczej, zarówno w obszarze rodzinnym, środowiskowym jak i instytucjonalnym.

Celem programu jest realizacja zadań zmierzających do wspomagania rodziny naturalnej w realizacji zadań opiekuńczo-wychowawczych, profilaktyka, tworzenie stabilnego i trwałego środowiska wychowawczego, rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, zabezpieczenia usług świadczonych przez instytucjonalną pieczę zastępczą na terenie Miasta Suwałki oraz podejmowanie działań na rzecz usamodzielnienia wychowanków opuszczających pieczę zastępczą.

Punktem wyjścia do opracowania kompleksowej i funkcjonalnej formuły Programu na kolejne trzy lata stanowi diagnoza sytuacji suwalskich rodzin z dziećmi oparta na systemie pomocy społecznej, wsparciu rodziny i funkcjonującym systemie pieczy zastępczej.

Opracowany program jest kontynuacją zadań z zakresu wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej w Mieście Suwałki do 2018. Podejmowane i kontynuowane działania polegały na:

- zapewnianiu rodzinom przeżywającym trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny;
- prowadzeniu placówek wsparcia dziennego;
- zapewnianiu dostępu do poradnictwa specjalistycznego;
- umożliwianie udziału w szkoleniach wzmacniających kompetencje i umiejętności wychowawcze;
- realizację programów profilaktycznych;
- utrzymywaniu stałego kontaktu z rodzinami zastępczymi pozwalające na systematyczną diagnozę ich potrzeb;
- rozwoju zawodowych rodzin zastępczych, zwiększając ich liczebność o 1 w każdym roku realizacji zgodnie z przyjętym limitem;
- integrację ze środowiskiem oraz wsparcie finansowe i rzeczowe pełnoletnich wychowanków opuszczających pieczę zastępczą;
- zapewnienie adekwatnej do potrzeb liczby miejsc w mieszkaniach chronionych;

- szkolenia wzmacniające kompetencje osób sprawujących pieczę oraz umożliwiające nabycie wiedzy i umiejętności rozwiązywania występujących trudności;

- współpracę lokalnych instytucji i organizacji realizujących zadania na rzecz rodzin z dziećmi.

Program zakłada, że jego realizacja w kilkuletniej perspektywie ograniczy liczbę dzieci umieszczanych w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Rozdział I. Charakterystyka rodzin na terenie Miasta Suwałk.

Analizy niektórych danych dotyczą głównie okresu 2015-2017 z uwagi na brak kompletnych jeszcze danych za rok 2018

1.1.Dane demograficzne

W Mieście Suwałki zamieszkuje 69 554¹ mieszkańców liczących ok. 21 tys. gospodarstw domowych². Działania Miasta skupiają się na rozwiązywaniu problemów społecznych jego mieszkańców. Priorytetowo traktowane są działania adresowane do rodzin z dziećmi.

Ogólna liczba ludności w latach 2015 – 2017

Lata	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
2015	69 370	33 157	36 213
2016	69 626	33 261	36 365
2017	69 554	33 257	36 297

Zródło: Główny Urząd Statystyczny i UM w Suwałkach

Obserwuje się sukcesywny spadek ludności spowodowany nadmierną migracją ludności oraz spadkiem przyrostu naturalnego.

Strukturę wiekową w latach 2015 -2017 mieszkańców obrazuje poniższa tabela:

lata	Wiek											
	0 - 4		5 -14		15 - 19		20 - 24		25 - 59		60 i więcej	
	Płeć											
	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K
2015	1683	1591	3839	3686	1976	1953	2478	2439	17765	18740	5416	7804
2016	1733	1653	3787	3636	1947	1964	2389	2347	17716	18575	5689	8190
2017	1752	1635	3725	3612	1858	1873	2308	2172	17631	18497	5983	8508

Zródło: Główny Urząd Statystyczny

Z powyższych danych wynika, że:

- 20,78% to dzieci i młodzież od 0 - 19 lat,
- 6,44 % młodzież od 20 – 24 lat,
- 51,94 % stanowią osoby w wieku od 25-59 lat,
- 20,83 % to osoby w wieku 60 i więcej lat.

Osoby w wieku aktywności zawodowej stanowią ponad połowę społeczeństwa, dzieci i młodzież 27%.

Bezrobocie w Suwałkach kształtuje się na poziomie 5,6 %³, z tendencją spadkową.

¹ Dane Biura Ewidencji Ludności w Suwałkach.

² Opracowanie własne MOPR na podstawie danych rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych i liczby osób w tych rodzinach.

Do ważniejszych systemów zabezpieczenia społecznego kierowanych do rodzin z dziećmi o niskich dochodach są świadczenia rodzinne, fundusz alimentacyjny i pomoc społeczna.

Regułą działań jest dostosowywanie i reagowanie na pojawiające się w rodzinie trudności poprzez stałe doskonalenie i poszerzanie oferty pomocy.

1.2. Charakterystyka rodzin objętych pomocą społeczną i systemem wsparcia rodziny

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia podstawowych potrzeb bytowych i umożliwia im zaspokajanie potrzeb egzystencjonalnych przy uwzględnieniu możliwości prawnych i finansowych instytucji pomocy społecznej.

Struktura rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2016 - 2018

Struktura rodzin	Liczba rodzin		
	2016	2017	2018
Ogólna liczba rodzin	2 339	2 047	1828
Liczba osób w rodzinach	5391	4311	3768
Rodziny z dziećmi, z tego:	897	651	535
- rodziny pełne, o liczbie dzieci:	532	370	300
jedno	140	95	62
dwoje	217	145	108
troje i więcej	175	130	130
- rodziny niepełne	365	281	235
jedno	153	115	100
dwoje	126	101	69
troje i więcej	86	65	66

Zródło: Sprawozdania MP i PS-03 za lata 2016-2018

Obecnie co 11 rodzina wymaga pomocy, a co 40 z dziećmi. Od lat obserwuje się tendencję spadkową świadczeniobiorców pomimo wzrostu kryteriów dochodowych uprawniających do świadczeń z pomocy społecznej (528 zł na osobę w rodzinie).

Wśród ogólnej liczby rodzin (1828) objętych pomocą społeczną ok.30 % to rodziny z dziećmi, które borykają się z różnego rodzaju problemami.

W funkcjonowaniu rodzin ogromne znaczenie ma struktura rodzin. Dane wykazują, że 56 % stanowią małżeństwa, natomiast 44 % to samotne matki. Wielodzietność stanowi 36 % populacji. Ze strukturą rodziny ściśle związana jest sytuacja materialna, mieszkaniowa, ograniczone możliwości w wypełnianiu ról rodzicielskich.

1.3. Przyczyny i formy udzielania pomocy rodzinom w mieście Suwałki

Wśród niekorzystnych zmian społecznych dotyczących życia rodzinnego wymienić można: preferowanie przez młodych ludzi alternatywnych form życia rodzinnego, migracje zarobkowe rodziców, rozluźnienie więzi i relacji pomiędzy poszczególnymi członkami rodziny, przemoc

³ Dane MRPIPS, Departament Rynku Pracy wg stanu na 30 listopada 2018 r.

w rodzinie, alkoholizm i nowe rodzaje uzależnień, nasilanie się konfliktów, itp. Zmiany te mają wpływ na realizację podstawowych funkcji rodzicielskich oraz zaspokajanie potrzeb dziecka.

Źródło: Dane MOPR w Suwałkach za lata 2016-2018

Rodzina dysfunkcyjna, zdezorganizowana, aspołeczna zawsze stanowiła duże zagrożenie dla wychowujących się w niej dzieci. Często bowiem dochodzi w nich do nadużyć, zaniedbań, a także niezaspokajania podstawowych potrzeb. Z analiz danych MOPR w Suwałkach wynika, że działaniami pomocowymi najczęściej obejmuje się rodziny z problemem bezrobocia (53%) i bezradności opiekuńczo wychowawczej (76%). Dominującym problemem będącym wskaźnikiem działań pomocowych jest bezrobocie. Niechęć do podejmowania pracy, niski poziom kwalifikacji i wykształcenia, uzależnienia decydują o wysokiej liczbie klientów pomocy społecznej pozostających bez pracy. Bezrobocie powoduje utratę środków na utrzymanie, ale również pogłębianie i nawarstwianie innych problemów, takich jak bezradność opiekuńczo - wychowawcza, choroby i niepełnosprawność (ok. 30%), uzależnienia, a w konsekwencji izolacja i marginalizacja, itp.

Każde z tych zjawisk powoduje u dzieci poczucie osamotnienia, nie sprzyja poczuciu bezpieczeństwa i stabilizacji rodziny.

Wieloletnia obserwacja funkcjonowania rodzin dotkniętych czynnikami powodującymi wykluczenie społeczne pozwala na stwierdzenie, że w wielu rodzinach występuje „dziedziczenie biedy”.

Problemy tych rodzin często są złożone i wymagają interdyscyplinarnych rozwiązań. Niski status społeczny i zawodowy rodziców przekłada się na niskie kompetencje opiekuńczo-wychowawcze wynikające często z niedojrzałości społeczno-emocjonalnej do ról rodzicielskich, nieporadności życiowej, wadliwych postaw wobec dzieci, braku zainteresowania się sprawami, rozwojem i potrzebami dziecka, brakiem zainteresowania podjęciem zatrudnienia, patologii i uzależnienia dostarczają wszystkim domownikom problemów finansowych, życiowych i emocjonalnych.

Źródłem dochodu rodzin ubiegających się o pomoc są najczęściej świadczenia rodzinne, świadczenia wychowawcze, alimenty, dodatki mieszkaniowe, praca dorywcza i sporadycznie pomoc rodziny.

Obecnie obowiązujące regulacje prawne wykazują charakter prorodzinny, bowiem poza pomocą społeczną rozbudowany został system zabezpieczenia służący zaspokajaniu potrzeb dzieci i dbający o ich dobro skierowany do rodzin o nieco wyższych dochodach, bądź przyznawanych niezależnie od dochodu.

Wybrane formy świadczeń rodzinnych w Mieście Suwałki

Rodzaj pomocy	Kryterium dochodowe	lata/ liczba rodzin/ liczba dzieci		
		2016	2017	2018
Zasiłki rodzinne	674 zł na osobę w rodzinie 764 zł na osobę w rodzinie, w której wychowywane jest dziecko niepełnosprawne	2.938/5217	3093/5492	3158/5677
- dodatki z tytułu urodzenia dziecka		320/323	319/325	313/321
- dodatki z tytułu samotnego wychowywania dziecka		223/275	224/283	226/277
- dodatki z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego		1747/2879	1683/2779	1791/2933
- dodatki z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej		508/742	539/771	593/830
- dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji		283/308	283/310	300/327
Świadczenia pielęgnacyjne	Niezależnie od dochodu	243	252	261
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	1922 zł na osobę w rodzinie	660/660	663/674	654/669
Świadczenia wychowawcze (500+)	800 zł na osobę w rodzinie 1200 zł na osobę w rodzinie, w której wychowywane jest dziecko niepełnosprawne	4997/7674	5566/8488	5375/8212
Jednorazowe świadczenia skierowane do rodzin z dzieckiem o ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniu albo nieodwracalną chorobą zagrażającą życiu	Niezależnie od dochodu	x	10	10
Fundusz alimentacyjny	725 zł na osobę w rodzinie	735/1003	693/926	625/869
Rządowy Program „Dobry Start”	Niezależnie od dochodu	x	x	5575/7919

Zródło: Sprawozdania MOPR w Suwałkach za lata 2016-2018

Prowadzona polityka prorodzinna poprzez wdrożenie świadczenia wychowawczego wprowadzonego ustawą z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci w znaczącym stopniu podniosła poziom życia rodzin z dziećmi eliminując problem ustawowego ubóstwa. Pomimo to wiele rodzin nie rezygnuje z przysługujących świadczeń pomocy społecznej.

Na rzecz wsparcia i dla dobra rodziny biologicznej w prawidłowej realizacji funkcji opiekuńczo – wychowawczej duże znaczenie mają działania prewencyjne oraz wspomagające. Niektóre z nich obrazuje poniższa tabela

Pozafinansowe wsparcie rodzin

Rodzaj wsparcia	Lata/ liczba osób objętych wsparciem		
	2016	2017	2018
Praca socjalna z zastosowaniem kontraktu socjalnego	219	134	228
Gorący posiłek	1678	1255	981
SUWALSKA RODZINA PLUS	4 983	5564	5625
Suwalska Karta Mieszkańca (obowiązuje od 01.09.2018 r.)	x	x	17798
„Ogólnopolska Karta Dużej Rodziny”	2 564	3 415	4 052
Interwencja kryzysowa	170	152	151
Opieka w placówkach opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego	215	166	170
Poradnictwo specjalistyczne	1083	926	1172
Wsparcie poradni psychologiczno-pedagogicznych	2865	2468	2350
Liczba dzieci do lat 3 objętych opieką żłobkową	230	415	515
Liczba dzieci uczęszczających do przedszkola i oddziałów przedszkolnych	2313	2375	2716

Źródło: dane Wydziału Spraw Społecznych i Wydziału Oświaty Wychowania i Sportu UM w Suwałkach za lata 2016-2018

W realizację poza finansowego wsparcia zaangażowanych i współpracujących ze sobą jest szereg podmiotów, takich jak: instytucje pomocy społecznej, oświaty, sądu, kultury, służby zdrowia i organizacje pozarządowe. Każda z tych instytucji oferuje pomoc dostosowaną do zmieniających się potrzeb rodziny.

Zauważamy wzrost pracy socjalnej z wykorzystaniem narzędzia jakim jest kontrakt socjalny. Celem kontraktu jest aktywizowanie społeczne, zawodowe i motywowanie do podejmowania działań na rzecz poprawy funkcjonowania rodziny z zastosowaniem dostępnych instrumentów środowiskowych, o których nie należy zapominać pracując z rodziną.

Obserwuje się znaczne zainteresowanie rodzin usługami uprawniającymi do szeregu ulg w zakresie aktywnego spędzania czasu wolnego i rozwoju zainteresowań, a jednocześnie umożliwiających zwiększanie szans rozwojowych i życiowych dzieci i młodzieży wychowujących się w rodzinach wielodzietnych, co wpływa na poprawę ich funkcjonowania. Rozwijająca się struktura opieki nad dzieckiem w wieku przedszkolnym umożliwia rodzicom powrót na rynek pracy.

Dziecko najlepiej wychowuje się i rozwija w środowisku rodzinnym. Jeżeli rodzina biologiczna rozpada się z jakichkolwiek przyczyn, bądź nie jest w stanie realizować swoich podstawowych zadań, wówczas potrzebna jest ingerencja, która umożliwiłaby eliminację zagrożeń i wsparłaby rodzinę naturalną.

Opierając się na założeniach ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej Ośrodek zatrudnia asystentów rodziny, których celem jest osiągnięcie przez rodzinę podstawowego poziomu stabilności życiowej i niedopuszczenie do oddzielenia dzieci od rodziny.

Asystent rodziny prowadzi pracę z rodziną w miejscu jej zamieszkania lub miejscu wskazanym przez rodzinę, za jej zgodą i z jej aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów

własnych rodziny oraz źródeł wsparcia zewnętrznego. Na jednego asystenta nie może przypadać więcej niż 15 rodzin objętych wsparciem.

Rodziny objęte opieką asystenta rodziny w latach 2016-2018

	Lata		
	2016	2017	2018
Liczba zatrudnionych asystentów rodziny	2	3	3
Ogólna liczba rodzin objętych opieką asystenta, w tym:	33	41	53
- liczba rodzin wielodzietnych	18	20	24
- liczba rodzin zobowiązanych do współpracy przez sąd	7	14	10
- liczba rodzin z ograniczoną władzą rodzicielską/liczba dzieci w pieczy zastępczej	6/17	7/11	5/11
Liczba dzieci w rodzinach objętych asystą	96	107	147
Przeciętny czas korzystania z usług asystenta w miesiącach	12	23	16
Liczba rodzin, z którymi zakończono współpracę, w tym:	10	9	21
- rodziny, które zrezygnowały z usług asystenta	3	8	10
Liczba dzieci, które powróciły pod opiekę rodziny biologicznej	2	5	4

Zródło: Sprawozdania MOPR w Suwałkach

Z analizy powyższych danych wynika, że systematycznie wzrasta liczba rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze. W stosunku do 2017 r. nastąpił wzrost o ok.30 %. Prawie połowa rodzin tj. 45,28% pozostająca w asyście wychowuje więcej niż troje dzieci. Mimo spadku w stosunku do 2017 r. liczby rodzin zobowiązanych przez sąd do współpracy z asystentem rodziny wzrasta liczba rodzin, które na wniosek pracownika socjalnego są obejmowane usługami asystenckimi.

Niewydolność wychowawcza i uzależnienia rodziców naturalnych powodują, iż nie maleje liczba dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej. Brak aktywności ze strony rodzin i chęci do wprowadzania zmian w swoim życiu jest główną przyczyną rezygnacji z usług asystenta. (40 % w 2018 r). Z uwagi na objęcie asystenturą 24 nowych rodzin w 2018 r. czasookres korzystania z usług zmniejszył się w stosunku do 2017 r. o 7 miesięcy. Pomimo udzielanego wsparcia i pomocy różnych służb zaledwie 4 dzieci powróciło do domu rodzinnego.

Praca z rodzinami dysfunkcyjnymi jest procesem złożonym i długofalowym i nie zawsze gwarantuje przywrócenie rodzinie zdolności do prawidłowego wypełniania jej funkcji.

Gdy jednak te działania nie są skuteczne i dziecko trafia do pieczy zastępczej, należy pamiętać, że z tą rodziną nadal współpracujemy.

1.4. Przyczyny pozbawiania rodziców opieki nad dziećmi

Postanowienia Sądu orzekające o pozbawieniu/ograniczeniu bądź zawieszeniu władzy rodzicielskiej uruchamiają system zastępczych form opieki, którego realizatorem jest Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Suwałkach.

Źródło: Opracowanie własne MOPR w Suwałkach na podstawie sprawozdania rzeczowo - finansowego wg stanu na 30.06.2018 r.

Największy odsetek dzieci umieszczono w rodzinach zastępczych głównie z powodu uzależnienia rodziców od alkoholu (45%) i bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (24%).

Mając na uwadze powyższe statystyki priorytetem powinno być wsparcie rodziny naturalnej w prawidłowym wypełnianiu swojej funkcji na etapie, gdy dziecko jest jeszcze w domu rodzinnym. Zatem dużą rolę mają do spełnienia środowiskowe formy wsparcia. W placówkach wsparcia dziennego należy poszerzać zakres oferty z uwagi na prawdopodobieństwo ryzykownych zachowań dzieci pochodzących z rodzin dysfunkcyjnych.

W zakresie organizacji czasu wolnego dla dzieci i młodzieży istotna jest współpraca ze szkołami, realizacja podwórkowych form zajęć dla dzieci oraz rozwój wolontariatu.

Z uwagi na specyfikę problemów występujących w rodzinach duży nacisk należy położyć na podnoszenie wiedzy i umiejętności wśród pracowników socjalnych i asystentów w zakresie pracy z rodzinami z problemem alkoholowym przy jednoczesnych problemach opiekuńczo-wychowawczych. Należy podjąć również działania ukierunkowane na rozwój zatrudnienia asystentów oraz rodzin wspierających z najbliższego otoczenia, z których pomocy będą mogły korzystać rodziny w kryzysie.

Rozdział II. Piecza zastępcza na terenie Miasta Suwałki.

Naprzeciw trendom w działaniach kompensacyjnych wychodzi m.in. ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej preferująca przede wszystkim formy opieki zastępczej o charakterze rodzinnym.

W sytuacji wystąpienia sieroctwa naturalnego czy społecznego oraz niemożnością przebywania dziecka w rodzinie naturalnej, obowiązki rodzicielskie częstokroć przejmują rodzice zastępczy, którzy podejmują się trudnego obowiązku zastąpienia rodziców biologicznych i tymczasowego przejęcia ich ról.

Ograniczenie władzy rodzicielskiej nie stanowi środka represji w stosunku do rodziców, lecz jest środkiem ochrony zagrożonego dobra dziecka. Jego celem jest ochrona dziecka, a

równocześnie niesienie pomocy rodzicom, którzy z powodu trudności wychowawczych, czy życiowych nie radzą sobie należycie z realizacją tego celu

2.1. Rodzinna piecza zastępcza

Szczególne miejsce przypisywane jest rodzinie zastępczej, która obok rodzin adopcyjnych - uważana jest za jedną z najkorzystniejszych form opieki nad dzieckiem osamotnionym bowiem daje szansę na powstanie więzi i stworzenie dziecku stabilnego środowiska wychowawczego.

Praca opiekuńczo - wychowawcza opiekunów zastępczych jest związana z ciągłym przewyciężaniem trudnych, często wręcz kryzysowych sytuacji, wynikających z licznych najczęściej negatywnych doświadczeń dzieci przyjmowanych na wychowanie, tj. alkoholizmu rodziców, choroby, sieroctwa, przemocy, zagrożenia życia, i innych.

Na terenie miasta Suwałki system rodzinnej pieczy zastępczej tworzą rodziny spokrewnione oparte na wstępnych i rodzeństwie, rodziny niezawodowe, które tworzą osoby niespokrewnione oraz dalsza rodzina i rodziny zawodowe otrzymujące wynagrodzenia za pełnioną funkcję.

Liczba rodzin zastępczych i ich rodzaje na terenie Miasta Suwałki w latach 2016-2018

Rodzaje rodzin	Liczba rodzin		
	2016	2017	2018
Rodziny spokrewnione z dzieckiem	87	90	89
Rodziny niezawodowe	25	26	28
Rodziny zawodowe	8	9	10
Rodzinny dom dziecka	1	1	1
Razem:	121	126	128

Źródło: Dane MOPR w Suwałkach

W 2018 r. zaobserwowano spadek rodzin zastępczych spokrewnionych. Wieloletnia obserwacja pozwala stwierdzić, iż najbliższa rodzina nie wykazuje zainteresowania przejęciem opieki nad małoletnimi. Nieznaczny wzrost widoczny jest wśród rodzin zastępczych niezawodowych i zawodowych.

Podopieczni rodzin zastępczych stanowią specyficzną grupę. Niejednokrotnie mają za sobą szereg negatywnych doświadczeń wynikających z zaniedbania, porzucenia czy osamotnienia. Zasadniczym celem rodziny zastępczej jest przede wszystkim stabilizacja sytuacji emocjonalnej, bytowej i społecznej dziecka oraz zapewnienie mu poczucia bezpieczeństwa.

Pomimo działalności promocyjnej na rzecz zastępczej formy opieki nad dzieckiem odnotowuje się zbyt małą liczbę kandydatów pragnących zaopiekować się dziećmi pozbawionymi opieki rodzicielskiej. Od kilku lat na terenie miasta nie ma chętnych kandydatów do prowadzenia pogotowia rodzinnego, w związku z czym problemem jest zabezpieczenie dzieci do 10 roku życia.

Liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych w latach 2016-2018

lata	Liczba dzieci z m. Suwałk przebywających w rodzinach zastępczych/umieszczonych w danym roku			Liczba dzieci z terenu innych powiatów przebywających w rodzinach zastępczych w m. Suwałki
	na terenie m. Suwałki	na terenie innych powiatów	Razem	
2016	169/30	28/2	197/32	26
2017	166/29	32/6	198/35	30
2018	171/31	36/6	207/37	27

Źródło: Opracowanie własne MOPR w Suwałkach

Liczba dzieci umieszczanych w poszczególnych latach w rodzinach zastępczych utrzymuje się na zbliżonym poziomie z niewielkim wzrostem z roku na rok. Jednak przebywających jest coraz więcej z uwagi na pozostawanie w dotychczasowych rodzinach pełnoletnich wychowanków.

Sytuacje problemowe, które najczęściej występują w pracy opiekuńczo-wychowawczej rodziny zastępczej dotyczą spraw wychowawczych, które ukształtowane pod wpływem środowiska społecznego przejawiają się w zachowaniach odbiegających od przyjętych norm. Obok trudności wychowawczych wymienić można trudności edukacyjne, które pomimo prawidłowego poziomu inteligencji, dojrzałości w ogólnym rozwoju nie osiągają oczekiwanych wyników w nauce. Rodziny zastępcze w swej definicji mają zapisane wyrównywanie braków i niedoskonałości rozwoju biologicznego, psychicznego, społecznego, kulturalnego dziecka osamotnionego.

Opiekunowie zastępczy aby mogli prawidłowo wykonywać swoje zadania powinni być wspomagani przez różnego rodzaju instytucje. Kluczową rolę w organizacji pomocy i wsparcia odgrywa ośrodek pomocy rodzinie poprzez szereg działań, które szczegółowo opisywane są w sprawozdaniach jednostki dostępnych na www.mopr.suwalki.pl.

Wśród wielu zmian jakie następują w funkcjonowaniu pieczy zastępczej, bardzo istotnym elementem jest pojawienie się koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Jest on swego rodzaju pracownikiem pierwszego kontaktu dla każdej rodziny zastępczej. Do jego zadań należy udzielanie pomocy rodzinom zastępczym oraz wspieranie ich w opiece i wychowywaniu dzieci. Wśród zadań koordynatora wyróżniono: przygotowanie – we współpracy z rodziną zastępczą i asystentem rodziny lub pracownikiem socjalnym – planu pomocy dziecku; działania zmierzające do integracji rodzinnych środowisk zastępczych; zapewnianie dostępu do pomocy specjalistycznej; współpraca z ośrodkami adopcyjnymi oraz wspieranie pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej. Działania ich zorientowane są na pomoc, opiekę, animację i wychowanie.

W ramach wypełniania obowiązków koordynator staje przed koniecznością współpracy z przedszkolami i szkołami, sądem rodzinnym, kuratorami zespołu kuratorskiej służby sądowej, poradnią psychologiczno-pedagogiczną, instytucjami opiekuńczo-wychowawczymi oraz jednostkami służby zdrowia. Jest odpowiedzialny za koordynowanie właściwego wsparcia kierowanego do rodziny zastępczej przez jej otoczenie społeczne. Bardzo trudno jest zatem zdefiniować zamknięty katalog jego zadań i obowiązków. Dodatkowym wyzwaniem jest duży wachlarz problemów, z jakimi borykają się rodziny zastępcze, które wynikają z różnorodnych przyczyn umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej. Działalność wspomagająca może przybierać różny charakter pomocy lub wsparcia.

Rodziny objęte opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2016-2018

	Lata		
	2016	2017	2018
Liczba zatrudnionych koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej	6	7	7
Liczba rodzin zastępczych objętych opieką	93	105	105
liczba dzieci w tych rodzinach	139	166	165
liczba dzieci, które powróciły pod opiekę rodziny biologicznej	6	10	5

Zródło: Sprawozdania MOPR w Suwałkach za lata 2016-2018

Z dniem 1 stycznia 2015 r. ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nałożyła na samorząd powiatowy obowiązek zatrudnienia 1 koordynatora rodzinnej pieczy

zastępczej na 15 rodzin zastępczych.

Pozytywne efekty pracy wpływają na otwarcie się rodzin i zainteresowanie tą formą wsparcia.

2.2. Instytucjonalna piecza zastępcza

W Mieście Suwałki instytucjonalną formę pieczy zastępczej wykonuje Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza typu interwencyjno-socjalizacyjnego.

Placówka zapewnia całodobową, ciągłą lub okresową opiekę i wychowanie oraz zaspokaja niezbędne potrzeby bytowe, rozwojowe: w tym emocjonalne, społeczne, religijne dzieciom powyżej 10. roku życia. Zapewnia również dostęp do świadczeń zdrowotnych i kształcenia. Umieszczenie dziecka młodszego w placówce jest możliwe w wyjątkowych przypadkach szczególnie, gdy przemawia za tym stan jego zdrowia lub dotyczy to rodzeństwa.

Liczba dzieci z m. Suwałki przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej w latach 2016-2018

Instytucjonalna piecza zastępcza	Liczba dzieci przebywających/umieszczonych w danym roku		
	2016	2017	2018
Miasto Suwałki	28/2	31/8	32/12
Inny powiat	5/0	5/0	6/3
Razem	33/2	36/8	38/15

Źródło: Dane Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej i MOPR w Suwałkach za lata 2016-2018

Do 2016 r. obserwowano sukcesywny spadek dzieci umieszczanych w instytucjonalnej pieczy zastępczej, natomiast od 2017 r. zjawisko ma charakter narastający. Spowodowane jest to faktem braku zainteresowania przyjmowaniem starszych dzieci do rodzinnej pieczy zastępczej.

Konieczna jest kontynuacja i wzmożenie działań w kierunku zmniejszenia liczby dzieci w placówce opiekuńczo-wychowawczej z uwagi na dochodzenie do standardów, które od 2021 r. ograniczają maksymalną liczbę przebywających dzieci w placówce do 14.

2.3. Usamodzielnianie wychowanków pieczy zastępczej i placówek resocjalizacyjnych

Osoby opuszczające rodziny zastępcze czy placówki opiekuńczo-wychowawcze lub placówki resocjalizacyjne podlegają procesowi usamodzielnienia.

Jest to długotrwały proces wychowawczy, którego celem jest wkroczenie w dojrzałe życie, integrację ze środowiskiem. Ważnym elementem tego procesu jest pomoc młodym ludziom w uzyskaniu samodzielności.

Proces usamodzielnienia trwa od 18. roku życia przez okres nauki nie dłużej niż do ukończenia przez osobę usamodzielnianą 25 lat.

Wychowankowie realizujący program usamodzielnienia wspierani są przez opiekunów. Korzystają z pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki, jednorazowej pomocy pieniężnej, pomocy rzeczowej na zagospodarowanie, a także pomocy mieszkaniowej poprzez zapewnienie miejsca w mieszkaniach chronionych.

Na terenie Miasta Suwałki funkcjonują 4 mieszkania chronione (3 treningowe i 1 wpierane) o łącznej liczbie miejsc – 13.

Liczba wychowanków realizujących programy usamodzielnienia, którzy opuścili pieczę zastępczą i placówki resocjalizacyjne

Rodzaje rodzin	Liczba rodzin		
	2016	2017	2018
rodziny zastępcze	45	51	39
placówki opiekuńczo- wychowawcze	13	11	14
młodzieżowe ośrodki wychowawcze	6	2	3
zakłady poprawcze	1	1	1
Razem:	65	65	57

Źródło: dane MOPR w Suwałkach.

Z analizy danych wynika, że zmniejsza się liczba usamodzielniających się podopiecznych z rodzin zastępczych. Ze względów ekonomicznych wychowankowie pomimo uzyskania pełnoletności decydują się na pozostanie w pieczy zastępczej do czasu ukończenia nauki.

2.4. Wydatki na funkcjonowanie pieczy zastępczej w latach 2016-2018

l.p.	Rodzaj wydatków	Rok/kwota w zł		
		2016	2017	2018
1.	Rodzinna piecza zastępcza (rozd. 85508)	2.266.402	2.273.825	2.503.539
	Dodatek wychowawczy łącznie z obsługą (rozd. 85508)	636.504	839.244	869.000
2.	Koordynatorzy rodzin zastępczych (rozd. 85508)	343.735	341.827	379.078
3.	Instytucjonalna piecza zastępcza (rozd. 85510)	1.764.615	1.660.600	1.639.810
4.	Asystenci rodzin (rozd. 85206)	105.181	109.764	145.058
5.	Usamodzielnianie wychowanków (rozd. 85508, 85510)	331.225	287.637	287.493
6.	Mieszkania chronione (rozd.85220)	34.804	36.756	42.379
7.	„Dobry Start”	X	X	48.359
Razem		5.482.466	5.549.653	5.914.716

Źródło: Dane MOPR w Suwałkach

2.5. SYSTEM WSPIERANIA RODZINY I ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ W MIEŚCIE SUWAŁKI.

Rozdział III. Realizacja programu

3.1. Cel główny:

Wsparcie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych oraz rozwój systemu pieczy zastępczej w Mieście Suwałki

3.2. Grupa docelowa programu

- rodziny biologiczne przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych
- rodziny zastępcze
- dzieci i młodzież
- wychowankowie zastępczych form opieki

3.3. Kierunki i zadania realizacyjne

Lp.	Kierunek / Zadania realizacyjne	Okres realizacji	Realizatorzy	Wskaźniki
Kierunek 1. Pomoc i wsparcie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych				
1.1.	Poradnictwo specjalistyczne (prawne, psychologiczne, pedagogiczne, rodzinne, socjalne, m.in.)	2019-2021	MOPR, PP-P, ngo, placówki oświatowe	Liczba podmiotów świadczących poradnictwo/ liczba udzielonych porad/konsultacji
1.2.	Organizowanie szkoleń wzmacniających funkcje opiekuńczo wychowawcze, grup wsparcia, umożliwianie udziału w terapii, itp.	2019-2021	PP-P, MOPR, PO-W, ngo	liczba szkoleń, spotkań/ liczba uczestników
1.3.	Wsparcie rodzin żyjących w niedostatku (pomoc pieniężna i w naturze, stypendia i zasiłki szkolne, świadczenia rodzinne, realizacja programów osłonowych rządowych i samorządowych w zakresie dożywiania/ zapewnienie posiłku, itp.)	2019-2021	MOPR, ngo	liczba rodzin/ dzieci objętych pomocą
1.4.	Wsparcie rodzin Ogólnopolską Kartą Dużej Rodziny i Suwalską Kartą Mieszkańca	2019-2021	jst	Liczba osób objętych pomocą
1.5.	Organizowanie akcji pomocowych (m.in. zbiórka podręczników, odzieży, zabawek)	2019-2021	ngo, sponsorzy	liczba akcji, liczba rodzin objętych pomocą

1.6.	Motywowanie do podejmowania leczenia osób uzależnionych i terapii osób współuzależnionych.	2019-2021	MOPR, MKRPA, ngo	liczba wszczętych postępowań/ liczba wniosków skierowanych do sądu
1.7.	Opieka i wsparcie asystenta rodziny	2019-2021	MOPR	liczba rodzin objętych pomocą asystenta/ liczba dzieci w rodzinach/ liczba dzieci w pieczy zastępczej/ liczba dzieci powracających do rodziny biologicznej
1.8.	Praca socjalna z rodziną naturalną	2019-2021	MOPR, PO-W	liczba kontraktów socjalnych/ liczba planów pracy z rodziną
1.9.	Monitorowanie funkcjonowania rodzin dysfunkcyjnych	2019-2021	SR, MOPR, placówki oświatowe, służba zdrowia	liczba rodzin z dziećmi objętych opieką kuratora/ liczba wniosków o skontrolowanie władzy rodzicielskiej
1.10.	Inicjowanie interdyscyplinarnych działań na rzecz rozwiązywania problemów rodzin w kryzysie oraz wszechstronna współpraca z podmiotami działającymi w obszarze pracy z dzieckiem i rodziną	2019-2021	Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie	liczba grup roboczych/ liczba rodzin objętych pomocą/ liczba posiedzeń
1.11.	Realizacja programów profilaktyczno- edukacyjnych (m.in. wspierających wychowanie dzieci i młodzieży, programów z zakresu dewiacji i patologii społecznej ze szczególnym uwzględnieniem profilaktyki uzależnień, itp.)	2019-2021	placówki oświatowe, KMP, placówki wsparcia dziennego, PO-W	liczba programów/ liczba uczestników
1.12.	Organizacja czasu wolnego oraz wypoczynku dzieci i młodzieży (m.in. dostęp do infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, kulturalnej turystycznej oraz wypoczynku zorganizowanego)	2019-2021	Placówki oświatowe, sportowe, kulturalne, ngo, PO-W	liczba dzieci objętych organizacją czasu wolnego/ liczba podmiotów organizujących wypoczynek
1.13.	Wspieranie i rozwój placówek wsparcia dziennego (świetlice środowiskowe, socjoterapeutyczne, ogniska wychowawcze)	2019-2021	Jst, ngo, placówki oświatowe	liczba świetlic/ liczba dzieci uczęszczających do świetlic
1.14.	Rozwijanie wolontariatu w zakresie wyrównywania braków edukacyjnych i wychowawczych (w tym realizacja programu wychowawców podwórkowych)	2019-2021	Placówki oświatowe, świetlice środowiskowe, ngo, PO-W, MOPR, Suwalskie Biuro	liczba zawartych umów z wolontariuszami/ liczba rodzin/dzieci objętych pomocą

			Wolontariatu	
Kierunek 2. Wspieranie i rozwój zastępczych form opieki rodzinnej				
2.1.	Promowanie rodzicielstwa zastępczego	2019-2021	MOPR, lokalne media, elektroniczne środki przekazu	liczba pozyskanych kandydatów
2.2.	Organizacja szkoleń rodzinom zastępczym oraz kandydatom na rodziny zastępcze	2019-2021	MOPR	liczba szkoleń, liczba przeszkolonych osób
2.3	Kwalifikowanie i opiniowanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka	2019-2021	MOPR	liczba wydanych zaświadczeń kwalifikacyjnych, liczba sporządzonych opinii dotyczących motywacji i kwalifikacji kandydatów
2.4.	Monitorowanie funkcjonowania rodzin zastępczych i ocena funkcjonowania dzieci w tych rodzinach we współpracy z sądem, kuratorami, pedagogami	2019-2021	MOPR, SR, Kuratorzy , placówki oświatowe, służba zdrowia Ośrodek Adopcyjny	liczba ocenionych rodzin liczba ocen sytuacji dzieci liczba dzieci zgłoszonych do poszukiwania rodziny adopcyjnej
2.5.	Pokrywanie kosztów pobytu dzieci w rodzinach zastępczych	2019-2021	MOPR,	liczba rodzin/liczba dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej
2.6.	Pokrywanie kosztów pobytu dzieci w placówkach opiekuńczo- wychowawczych	2019-2021	MOPR, PO-W	liczba dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej
2.7.	Stwarzanie warunków do wypoczynku zawodowym rodzinom zastępczym	2019-2021	MOPR	liczba rodzin pomocowych
2.8.	Zapewnianie opieki koordynatora rodzin zastępczych	2019-2021	MOPR	liczba rodzin objętych pomocą koordynatora/ liczba dzieci w tych rodzinach liczba planów pomocy dziecku
2.9.	Rozwój zawodowych rodzin zastępczych zgodnie z przyjętym limitem rocznego wzrostu o 1 rodzinę	2019-2021	MOPR	liczba nowoutworzonych zawodowych rodzin zastępczych
Kierunek 3. Pomoc w usamodzielnieniu i integracji ze środowiskiem wychowanków opuszczających zastępcze formy opieki rodzinnej				
3.1.	Praca socjalna oparta na indywidualnym programie usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej.	2019-2021	MOPR	liczba wychowanków objętych indywidualnym programem usamodzielnienia
3.2.	Organizacja grup edukacyjnych przygotowujących wychowanków pieczy zastępczej do procesu usamodzielnienia	2019-2021	PO-W, MOPR	liczba spotkań, liczba uczestników

3.3.	Pomoc finansowa i rzeczowa usamodzielnianym wychowankom pieczy zastępczej	2019-2021	MOPR	liczba wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej/ instytucjonalnej pieczy zastępczej/ placówek resocjalizacyjnych
3.4.	Zapewnianie odpowiednich warunków mieszkaniowych wychowankom osiedlającym się w Mieście Suwałki	2019-2021	MOPR, ZBM	liczba wychowanków, którym zapewniono pomoc mieszkaniową
3.5.	Aktywizacja zawodowa wychowanków poprzez monitorowanie ich ścieżki edukacyjnej oraz współpracę z Powiatowym Urzędem Pracy.	2019-2021	MOPR, PUP	liczba wychowanków, którym udzielono pomocy w uzyskaniu zatrudnienia. liczba wychowanków, którzy podjęli zatrudnienie
Kierunek 4. Profesjonalizacja kadr pracujących z rodzinami				
5.1.	Szkolenia pracowników socjalnych, asystentów rodziny, koordynatorów rodzin zastępczych, psychologów, pedagogów podnoszące kwalifikacje i umiejętności w zakresie metod pracy z rodzinami.	2019-2021	MOPR, PO-W	liczba przeszkolonych pracowników
5.2.	Zapewnianie superwizji pracownikom kadr pracujących z rodzinami	2019-2021	MOPR	liczba pracowników korzystających z superwizji

3.4. Zakładane rezultaty.

1. Wzrost wiedzy i udoskonalenie umiejętności kadry pomocy społecznej w obszarze pracy z rodzinami wychowującymi dzieci.
2. Wzmocnienie systemu wsparcia dla rodzin zagrożonych niewydolnością opiekuńczo-wychowawczą wobec dzieci.
3. Wzrost liczby dzieci powracających z pieczy zastępczej do środowiska naturalnego.
4. Wzrost liczby rodzin niezawodowych i zawodowych o minimum 1 rodzinę rocznie.
5. Poszerzenie przez rodziny zastępcze kwalifikacji w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej i umiejętności wspierających dzieci w rozwoju.
6. Odpowiednie przygotowanie pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej do procesu usamodzielnienia.

3.5. Źródła finansowania programu.

1. Budżet samorządowy
2. Budżet państwa
3. Środki własne instytucji i organizacji pozarządowych
4. Środki zewnętrzne.

3.6. Partnerzy w realizacji programu

1. Urząd Miejski w Suwałkach - jst
2. Miejski Ośrodek Pomocy Rodziny w Suwałkach - MOPR
3. Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza w Suwałkach – PO-W
4. Komenda Miejska Policji w Suwałkach - KMP
5. Sąd Rejonowy Wydział Rodzinny i Nieletnich w Suwałkach - SR
6. Placówki oświatowe
7. Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Suwałkach - PP-P
8. Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Suwałkach - MKRPA
9. Organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe - ngo
10. Zarząd Budynków Mieszkalnych w Suwałkach TBS sp. z o.o. – ZBM
11. Ośrodek Adopcyjny w Białymstoku i w Łomży.
12. Powiatowy Urząd Pracy w Suwałkach - PUP
13. Sponsorzy.

3.7. Monitoring i ewaluacja.

Koordynatorem Programu i w znacznej części realizatorem zadań będzie Miejski Ośrodek Pomocy Rodziny w Suwałkach. Monitoring i ewaluacja odbywać się będzie na bieżąco równoległe z wykonywaniem konkretnych zadań poprzez współpracę z rodzinami objętymi pomocą i wsparciem, instytucjami pomocy społecznej, szkołami, sądami i innymi organizacjami zaangażowanymi w realizację Programu.

Ewaluacja programu będzie oparta na corocznych sprawozdaniach MOPR w Suwałkach, które posłużą doskonaleniu diagnozy społecznej w zakresie podejmowanych działań.

Program stanowi dokument otwarty może podlegać modyfikacjom w zależności od pojawiających się potrzeb i możliwości finansowych Miasta Suwałki.

3.8. Podstawy prawne programu:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej;
2. Konwencja o Prawach Dziecka;
3. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym;
4. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym;

5. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie
6. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych;
7. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
8. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
9. Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci
10. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Suwałki.